

DĖL REIKALAVIMO BITĖMS NETOKSIŠKUS AUGALŲ APSAUGOS PRODUKTUS PURKŠTI NAKTĮ

Išnagrinėję pateiktą pasiūlymą dėl augalų apsaugos produktų (toliau - AAP), netoksiškų bitėms, purškimo nakties metu, nesutinkame dėl rizikos mažinimo priemonių nustatymo pagal suinteresuotos grupės išreikštą susirūpinimą. Manome, kad rizikos mažinimo priemonės nustatomos pagal teisės aktų reikalavimus atliktą rizikos vertinimą ir pagal patvirtintą sprendimų priėmimo procedūrą.

Atsižvelgus į Reglamentą (ES) 1107/2009 ir Reglamentą (ES) 284/2013, ekotoksikologinis vertinimas atliekamas remiantis rizika, kurią siūlomas AAP kelia atsitiktinai paveiktiems organizmams. Atliekant rizikos vertinimą toksiškumas palyginamas su sąlyčiu / ekspozicija. Bendras terminas tokio palyginimo rezultatui apibūdinti yra rizikos koeficientas. Rizikos koeficientas gali būti išreiškiamas keliais būdais, pavyzdžiui, kaip toksiškumo ir sąlyčio santykis (TER) ir kaip pavojingumo koeficientas (HQ), bičių atveju.

Nepaisant to, kad Tarnyba atlieka ekotoksikologinį rizikos vertinimą kitose srityje, pvz. vandens ekosistemų, paukščių ir žinduolių ir .t. t., pagrįsta tikėtis, kad taip pat atliekamas AAP rizikos vertinimas bitėms. Pritariame, kad dėl rizikos vertinimo bitėms ir kitiems apdulkintojams kyla daug neaiškumų, nes EFSA 2013 m. bičių gairių dokumentas nebuvo priimtas, o atnaujintas EFSA 2023 m. bičių gairių dokumentas taip pat dar yra svarstymo etape Nuolatiniam komitete. Manome, jog neatlikus rizikos vertinimo, neįmanoma tiksliai nustatyti, kokių rizikos mažinimo priemonių reikia minėtai rizikai suvaldyti. Šiuo metu galioja bičių rizikos vertinimas pagal 2002 m. SANCO/10329/2002 gairių dokumentą, kai kuriose šalyse iš dalies naudojamas EPPO 2010 m. gairių dokumentas, kuris buvo pritaikytas rizikos vertinimui šiaurės zonos šalyse. Parengta bičių lervų ir lėtinės rizikos skaičiuoklė (žr. pridėdamą Excel failą). Remiantis šia skaičiuokle, minėti AAP nekelia rizikos bitėms ir kitiems apdulkintojams ir rizikos mažinimo priemonių taikymas perteklinis bei neatitinka teisiškai įpareigojančių sprendimų priėmimo principų.

Remiantis glifosato, kaip AAP veikliosios medžiagos vertinimo ataskaita, produktai nėra toksiški bitėms (*No mortality or behavioral effects were recorded, so the no-observed-effect dose (NOED) was 200 µg test item/bee and a lowest-observed-effect dose (LOED) was not determined. Conclusion - in a contact-exposure laboratory test with the honeybee Apis mellifera, the 48 h LD50 for product was > 200 µg test item/bee. The NOED was 200 µg test item/bee and the LOED was not determined.- angl.*).

Svarstant nurodytos frazės dėl purškimo naktį taikymą, ūkininkui nenurodoma, į kokias piktžoles reikia atsižvelgti ir kiek jų turi būti (koks tankis, lokalus/visa apimantis paplitimas lauke). Be to, svarbu ir pasėlio augimo stadija, nes vėlyvosios stadijos kviečių ar kukurūzų pasėliuose gali būti piktžolių, tačiau pasėlio tankis yra toks, kad piktžolės nebus veikiamos apdorojus laukus AAP. Naudojant produktus beariminėje technologijoje arba prieš tiesioginę sėją (pvz. sėjant žieminius augalus po 8 sav. tarpinio pasėlio, spalio mėn.) bičių aktyvaus maitinimosi laikotarpis būna pasibaigęs. Be to, svarbu paminėti, kad rudenį naktį iškritusi rasa yra gausi, veikia produkto pateikimą į augalą, kelia nutekėjimo riziką ir mažina efektyvumą.

EFSA 2013 m. bičių gairių dokumento projektas pateikia šiek tiek informacijos apie tai, kurie augalai svarbūs bičių ir kitų apdulkintojų mitybai. Gairių dokumento autoriai daro išvadą,

kad jei žydinčios piktžolės dengia mažiau nei 10 proc. ploto toks laukas nėra patrauklus ir poveikio rizika yra atmestina. Vėlesnė bičių gairių dokumento projekto versija (EFSA 2023 m.) šią nuostatą pakeitė, tačiau nurodė ankstyvuosius pasėlių augimo etapus, kai piktžolių nėra. Atlikus pramonės atstovų apklausą nustatyta, kad daugumoje pasėlių nėra daug piktžolių (žymiai mažiau nei 10 %). Tačiau sutinkame, kad daugiamečiuose pasėliuose, pavyzdžiui, medžiuose ir vynuogynuose, piktžolių kiekis gali būti pakankamai didelis, kad sudomintų bites (*exposure* - angl.), bet gairių dokumento projektas kalba apie sąlytį / ekspoziciją, bet ne riziką. Ir šiuo atveju rizika nustatoma vertinant sąlytį ir toksiškumą, todėl gairių dokumento projekto autoriai kalba apie vertinimo scenarijų “žydinčios piktžolės”.

Vertinant pateiktą pasiūlymą dėl bitėms netoksiškų produktų purškimo naktį, kyla pagrįstų abejonių, ar naktinio purškimo reikalavimas yra proporcingas, jei augalų apsaugos produktas nėra toksiškas bitėms ir toliau neatliekamas aukštesnės pakopos rizikos vertinimas. Rizikos mažinimo priemonių taikymas turi remtis rizikos vertinimu. Be to, taikomi apribojimai augintojams turi būti aiškesni ir taikomi tikslingai – tada, kad yra rizika ir purškimo laiko pasirinkimas leidžia sumažinti riziką, nes negalime tikėtis, kad pagrindiniai darbai laukuose Lietuvoje taps naktine veikla.

Be to, jei šią rizikos mažinimo priemonę stengiamasi taikyti Lietuvos rinkoje registruotiems AAP, tai nepagrįsta, nes rizika buvo įvertinta ir yra žinoma (visi produktai buvo peržiūrėti / įvertinti ES ir valstybių narių lygmeniu ir nekelia nepriimtino pavojaus aplinkai, įskaitant bites). Pagrindimas imtis tokių veiksmų, turėtų būti kokios nors rizikos įrodymas arba pasikeitusios patvirtinimo sąlygos, pvz., kaip apibrėžia reglamento 1107/2009 21, 56, 69 straipsniai, tačiau jie taikomi atskiroms veikliosioms medžiagoms arba konkreitiems produktams.

Manome, jog tokios frazės taikymas yra neproporcingas. Naktinio darbo rizika, kuri kyla ūkininkams, atliekantiems purškimą tamsoje, yra neatmestina ir neatsveria galimos naudos apdulkintojų apsaugai. Šiuo konkrečiu atveju naktinis purškimas nesuteiktų jokio papildomo saugumo bitėms, nes kalbama apie bitėms netoksiškus produktus. Prieš taikant frazę konkrečiam produktui / veikliajai medžiagai prašome atlikti teisės aktais numatytą rizikos vertinimą ir laikytis sprendimų priėmimo tvarkos.

Direktorė

Zita Varanavičienė